

УДК 013:026:37](477/411)(049/32)

Лариса Пономаренко,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

завідувачка відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (м. Київ, Україна)

вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, Україна

e-mail: larisa_dnpb@ukr.net

Бібліографічні виміри освіти

Рец. на кн.: **Бібліографічні показники у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського : 37 Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля** : наук.-допом. бібліогр. показч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд. : Л. І. Самчук, В. В. Вербова, Н. А. Горбунко ; наук. ред. Л. Д. Березівська ; наук. консультанти : О. В. Воскобойнікова-Гузева, В. М. Муравйова, О. М. Устіннікова ; бібліогр. ред. Л. І. Самчук]. Київ, 2019. 98 с. (До 20-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського). URL: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/Bibliographic_indexes_in_the_fund_DNPB_2019.pdf

Незважаючи на поширення і розвиток нових інформаційних технологій, створення різних баз даних (бібліографічних, реферативних, повнотекстових) як тематичних, галузевих, так і універсального змісту, які, безперечно, виконують провідну роль у науково-інформаційному задоволенні потреб науки й освіти, бібліографічні показники не втрачають своєї актуальності і залишаються важливим джерелом у системі науково-інформаційного забезпечення користувачів.

Науково-допоміжний бібліографічний показник «Бібліографічні показники у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського» – це очікуваний науковий результат планового прикладного дослідження «Науково-інформаційний супровід освітянської галузі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів» (2017–2019).

За змістовим наповненням бібліографічне видання, що рецензується, можна розглядати як метабібліографію або бібліографію другого ступеня, яку фахівці ще називають золотим фондом держави, бо тут акумулюються духовні здобутки народу в галузі науки, освіти, культури за певний історичний проміжок часу. Цей вид бібліографії збагачує національний бібліографічний репертуар та вирішує завдання державної програми «Документальна пам'ять України». Мета видання – презентувати бібліографічні показники з питань освіти і педагогіки, наявні у фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, і змістовно систематизувати їх за рубриками відділу УДК «37 Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля».

Бібліотека, незважаючи на свій молодий вік – 20 років від дня свого заснування, має багатий фонд, що налічує близько 600 тис. примірників українською та іноземними мовами, адже установу засновано на базі наукової бібліотеки Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України і Центральної освітянської бібліотеки Міністерства освіти України (постанова Кабінету Міністрів України № 2018 від 30 жовтня 1999 р.). Вагома складова фонду – бібліографічні показники, представлені науково-допоміжними і рекомендаційними, по-

точними та ретроспективними, галузевими, тематичними і персональними посібниками. Даний показник містить 537 записів видань, підготовлених бібліотеками, інформаційними та науковими установами, закладами освіти, які виходили окремими виданнями упродовж 1919–2017 рр.

Користувач віднайде у бібліографічному посібнику як сучасні видання (наприклад, «Україномовна колекція освітянської літератури у фондах ХДНБ ім. В. Г. Короленка (1857–1923 рр.) : путівник» (Кам'янець-Подільський, 2008), «Українська педагогічна преса ХХ століття : короткий бібліогр. показч.» С. М. Лободи (Луганськ, 2010), «Музейна педагогіка : темат. показч. літ.» Г. І. Панахид (Львів, 2015), так і раритетні («Література по вопросам народного образования» (Мінськ, 1961–1962), «Анотований показчик літератури з питань методики і техніки екранізації навчально-виховної роботи в школі (1945–1960 рр.)» В. Є. Слупського (Київ, 1962), які давно стали бібліографічною рідкістю.

Структуру бібліографічного показника розроблено

відповідно до таблиць «Універсальна десяткова класифікація», що робить його оптимальним для знаходження тих чи інших джерел інформації. Використання УДК для структурування змісту бібліографічного покажчика утворює позицію видання ще й як науково-методичного, оскільки дає змогу використовувати його деталізовану рубрикацію галузі освіти для систематизації документів, організації фондів, каталогів і карток. Ця функція (науково-методична) посилюється ще й тим, що в Україні бібліотеки відмовилися від використання ББК і впроваджують у свою роботу універсальну десяткову класифікацію згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації» (режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249842722>) та наказу Міністерства освіти і науки України (режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249842722>) «Про впровадження УДК в практику роботи бібліотек». Останнім документом Державна науково-педагогічна бібліотека (ДНПБ) України імені В. О. Сухомлинського визначена головним науково-методичним і координаційним центром мережі освітянських бібліотек. Саме їй доручено забезпечити науково-методичний супровід переходу на Універсальну десяткову класифікацію (УДК) бібліотек, зокрема наукових установ, інститутів післядипломної педагогічної освіти, органів управління освітою обласних та Київської міської державних адміністрацій, закладів освіти.

Рубрики бібліографічного покажчика сформовано на основі таблиць «Універсальна десяткова класифікація» (Київ, 2017) та UDC MasterReferenceFiledata (MRF12), а також власних напрацювань фахівців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Посилує науково-методичну спрямованість покажчика залучення консультантів – провідних фахівців галузі, зокрема доктора наук із соціальних комунікацій, завідувачки кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка О. В. Воскобойнікової-Гузєвої, завідувачки відділу класифікаційних систем Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» В. М. Муравйової, завідувачки відділу ретроспективної бібліографії цієї ж установи О. М. Устіннікової.

Важливо відзначити, що покажчик підготовлено відповідно до чинних в Україні державних стандартів, публікації переглянуто *de visu*. Він має потужний допоміжний апарат, який складається зі статті «Від упорядників» і іменного покажчика, де наведено прізвища авторів, співавторів, упорядників, редакторів та інших осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах; абеткового покажчика організацій і установ, котрі долучалися до підготовки покажчиків; хронологічного покажчика назв бібліографічних посібників, списку абрєвіатур і скорочень, системи посилань між розділами; схеми групування (зміст). Завдяки такому інструментарію читач має змогу швидко відшукати необхідну йо-

му інформацію. Водночас слід зазначити, що оскільки бібліографічні записи розміщено за УДК, а допоміжний апарат розкриває наповнення даного видання, насамперед, за хронологічною ознакою, необхідним та вкрай важливим є абетковий покажчик назв бібліографічних посібників, який відсутній.

З видання також випав цілий пласт біобібліографічних посібників, присвячених видатним та відомим педагогам минулого і сучасності, оскільки вони, згідно таблиць УДК, систематизуються у розділі 016:929 Біобібліографії і тому залишаються поза увагою користувачів. Без педагогічної персоналії важко уявити сучасну педагогіку. Як зазначає О. В. Сухомлинська, педагогічна персоналія репрезентує доробок того чи іншого педагога як індивідуального творця, але передусім як представника педагогічної думки певної історичної епохи.

Перспективи подальших наукових досліджень галузевої бібліографії, зокрема педагогічної, вбачаються у поглибленню вивченні бібліографічної продукції, залученні електронних бібліографічних ресурсів. Адже в умовах обмеженого фінансування бібліотеки України дедалі частіше готують бібліографічні видання в електронному вигляді, оприлюднюючи їх на своїх сайтах і порталах. До речі, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського концентрує інформацію про бібліографічну продукцію мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України на своєму порталі (<http://dnpb.gov.ua/ua/бібліографічні-ресурси/бібліографічна-продукція-мережі-осв-2/>).

При формуванні подібних покажчиків вкрай важливо залучати суміжні галузі педагогіки, розширювати їх тематичні, часові та просторові межі, адже в сучасних бібліотеках України відбувається перехід до активного використання комп'ютерних технологій, здійснюється моніторинг документних інформаційних потоків та цілеспрямований відбір більш широкого репертуару документів при незначній їх екземплярності. Ці тенденції мають враховуватися упорядниками.

Незважаючи на висловлені зауваження, покажчик підготовлено на високому науковому рівні, він є необхідним для інформаційного забезпечення розвитку педагогічної науки та національної бібліографії, розкриття та популяризації фонду бібліотеки. Видання дає можливість користувачеві сформулювати чітке уявлення про інформаційно-бібліографічне забезпечення галузі освіти, виокремити актуальні напрями досліджень та ще існуючі лакуни у педагогіці.

Видання стане в нагоді дослідникам у галузі історико-педагогічної науки, науковим, науково-педагогічним і педагогічним працівникам, бібліотекарям, здобувачам вищої освіти, усім, хто виявляє інтерес до питань розвитку освіти й педагогіки.

На завершення висловлюємо вдячність авторському колективу упорядників на чолі з директором ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, доктором педагогічних наук, професором, членом-кореспондентом НАПН України Л. Д. Березівською за високий професіоналізм, плідну організаційну і практичну роботу.